

EDELEN EN LEENMANNEN VAN VLAANDEREN IN 1437¹

Pieter Donche

In de 19de-eeuwse gedrukte genealogische literatuur en ook nog in recente publicaties leest men af en toe eens het opmerkelijk feit dat een verre naamgenoot in 1421 aan de zijde van Filips de Goede, hertog van Bourgondië en graaf van Vlaanderen zou meegestreden hebben. De strijd betrof Filips' militaire expeditie tegen de Franse dauphin waarin hij de moord op zijn vader Jan zonder Vrees († Montereau-sur-Yonne 1419) wilde wreken.² In 1975 lazen we in een 19de-eeuwse handgeschreven genealogie ook dit wapenfeit betreffende een Jacob Donche. Bron hiervoor was een in druk uitgegeven Brugse kroniek (CH. CUSTIS, *Jaerboeken der stadt Brugge*, 1738), die zelf de mosterd haalde uit SANDERUS' *Flandria Illustrata* (1641-44). Inderdaad, in deel II, in de bijlagen vindt men daar een (in het Latijn vertaalde) lijst van niet minder dan 568 metgezellen van Filips de Goede in die wraakexpeditie, geklasseerd per kasselrij.³ Later kwamen we nog enkele handschriftelijke kopieën van deze lijst op het spoor (RAB, Fonds de Thibault de Boesinghe, een index gepubliceerd in het tijdschrift *Le Parchemin*, 1965 en een vertaling naar het Vlaams van Sanderus' lijst in het SAI). Maar hoe we ook zochten in de historische literatuur, blijkbaar had niemand ooit vóór 2005 deze lijsten kritisch bestudeerd of gezocht naar haar bron.

In 2005 kwamen we toevallig nog een andere versie van die lijst op het spoor: over een handschrift uit de Brugse stadsbibliotheek vermeldde de catalogus dat er lijsten van schepenen van Vlaanderen waren in opgenomen, maar het bleek helemaal niet om schepenlijsten te gaan, maar om de lijst der metgezellen van Filips de Goede. In de deellijst van de kasselrij Veurne stond aan het eind twee familienamen bijgeschreven: *Donche* en *Clichthove*, die in geen van de andere ons bekende lijsten voorkwam. Dit intrigeerde ons en we gingen op zoek naar andere versies van die lijst. Dit leverde tal van andere versies op en bracht ons in Brussel (4 lijsten: KBR, hss. II 698 en 1671, Fonds Goethals nr. 1663, Fonds Merghelynck, nr. 111bis), Rijsel (3 lijsten: ADN B 1283, Bibliothèque municipale 321 en 631), Gent (SAG, Familiepapieren 800), Douai (Bibliothèque municipale 971) en Parijs (BnF, Ms Néerlandais, nr. 75). Ook werd alle historische literatuur betreffende de Bourgondische hertogen uit de vroege 15de eeuw en alle eigentijdse kronieken (MONSTRELET, CHASTELLAIN, VAN DIXMUDE) erop nageslagen.

¹ Gebruikte afkortingen: ADN: Archives Départementales du Nord (Rijsel), BML: Bibliothèque municipale de Lille, BMD: Bibliothèque municipale de Douai, BnF: Bibliothèque nationale de France, Parijs, FG: Fonds Goethals (KBR), FM: Fonds Merghelynck (KBR), FP: Familiepapieren (SAG), Hs: handschrift, HKCG: *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, KBR: Koninklijke Bibliotheek Brussel, MS: manuscript, RAB: Rijksarchief te Brugge, SAG: Stadsarchief Gent, SAI: Stadsarchief Ieper, SBB: Stadsbibliotheek Brugge.

² Bv. F.-V. GOETHALS, *Dictionnaire généalogique et héraldique des familles nobles du Royaume de Belgique*, 4 vols., Brussel, 1849-1852, I, pp. 354-355, III, pp. 349, 426; DE SCHOUTHEETE, *Histoire de la maison de Schoutheete...*, St.-Niklaas, 1861, pp. 90-91, 134-141; J.-J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, Brugge, 1857-64, I, pp. 205, 331, II, p. 232, IV, p. 393, V, pp. 93, 97, 305, 332, Suppl., pp. 23, 24, 305; J.S.F.J.L. B^N DE HERCKENRODE, *Nobiliaire des Pays-Bas ...*, 1862-68, II, p. 474, III, pp. 853, 1109, 1204, IV, p. 1417, 2144; A. MERGHELYNCK, *Généalogies Inédites ...*, Brugge, 1877, I, p. 198.

³ *Flandria Illustrata*, dl. II. *Auctarium ad tomum primum* (bijlagen bij dl. I, p. 61), pp. 6-9. Ook opgenomen in de Latijnse herdruk van 1732, maar niet in de Nederlandse vertaling *Verheerlykt Vlaandre* van 1735.

Maar was die lijst wel echt en niet één of ander fantasierijk product van een 17de-eeuwse genealoog? Er zijn immers helaas wel meer vervalsers van 'authentieke' documenten bekend uit die tijd ... Om hierover uitsluitsel te bekomen deden we verschillende toetsen: één ervan bestond erin om de personen vermeld in de lijst als bezitter van één of andere heerlijkheid, te confronteren met wat over die heerlijkheid in de (zo recent mogelijk) gepubliceerde historische literatuur bekend is.⁴ Vrij snel mochten we ervaren dat de lijsten die confrontatie zeer goed doorstonden. Ondertussen zijn de bewijzen dat de lijst aansluit bij de historische werkelijkheid overweldigend, hoewel we er meteen moeten bij vermelden dat door de eeuwen heen, sommige kopiisten niet aan de drang konden weerstaan om enkele verstekelingen (meestal dan van de eigen familienaam ...) mee aan boord te hijsen, en ook en passant (erg) vaak namen verkeerd lazen of er ook enkele vergaten te kopiëren.

Één element bleef echter hardnekkig een historische ongerijmdheid produceren. Van sommige personen bleek dat zij de heerlijkheid waarmee zij in de lijst vermeld worden (en die zij effectief bezaten), pas ná en soms zelfs pas vele jaren ná 1421 verworven hadden. Indien de lijst een historische basis had, dan leek zij toch jaren later dan 1421 opgemaakt te zijn. *Termini ante quem* en *termini post quem* voor het tijdstip van de redactie van de lijst '1421' werden opgezocht. Van een kleine 20 personen vonden we het tijdstip waarop zij de heerlijkheid verwierven via erfenis, huwelijk of aankoop of terug verloren door verkoop. In de lijst worden drie baljuws vermeld: Jan Utenhove van Oudenaarde, Simoen Utenhove van Eeklo en Jan de Prost van Dendermonde. Van de baljuws van Vlaamse steden en kasselrijen zijn de data waarop zij in functie waren zeer goed gekend.⁵ De termini bleken éénstemmig te convergeren naar éénzelfde periode. De tijdsvoor de redactie van de lijst kon zo vernauwd worden tot negen maanden: 23 mei 1437 – 22 februari 1438.

Een vraag drong zich dan ook op: wat kon een reden geweest zijn dat circa 1437 een dergelijke lijst werd opgemaakt? Eind december 2005 legden we die vraag voor aan de vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis van de Universiteit Gent. Die vraag blijft vooralsnog onbeantwoord, maar onze vraagstelling wekte wel een grote interesse op: nauwelijks enkele dagen later al kwam er een voorstel om deze lijst en enkele andere lijsten van edelen van Vlaanderen uit de 15de en 14de eeuw in een ruimer kritisch onderzoek te betrekken. Om een lang verhaal kort te houden: een onderzoeksgroepje werd samengesteld en het intensief onderzoek dat daaruit volgde resulteerde in een uitgebreide bronnenpublicatie in de *Handelingen van Koninklijke Commissie voor Geschiedenis* 2007 (verschenen in 2008) waar naast deze lijst ook nog een aantal andere 'adelslijsten' voor het graafschap Vlaanderen in de 14de en 15de eeuw werden gepubliceerd.⁶ Enkele van die andere, eigentijdse authentieke lijsten met

⁴ Andere 'toetsstenen' waren: de namen van Vlamingen vermeld in het treffen van Mons-en-Vimeu (1421) in de kronieken van GEORGES CHASTELLAIN en NIKLAAS DESPARS, de lijst van degenen die geridderd werden enkele uren voor de strijd (kronieken ENGUERRAND DE MONSTRELET en CHASTELLAIN), aanvoerders voor een militaire expeditie van 1422, edelen vernoemd in een rekening van 1423-1425 van de ontvanger van de exploten van de Raad van Vlaanderen, andere vermeldingen over de periode 1421-1451 in diezelfde rekeningen, de lijst van edelen van het Land van Waas 1429 (kroniek van JAN DE NEVE VAN VOORDE), leenmannen van de Zaal van Ieper (1401-1452), idem van de Burg van Veurne (leenverheffingsrekeningen), de militaire expeditie naar Calais tegen de Engelsen van 1436 (kronieken van OLIVIER VAN DIXMUDE, MONSTRELET en DESPARS)

⁵ Jan Utenhove: van 27 okt. 1436 tot 13 april 1439, Simoen Utenhove: van 14 febr. 1425 (of 14 april 1427) tot 7 mei 1438, Jan de Prost: van 19 okt. 1436 tot 1 sept. 1453, zie: J. VAN ROMPAEY, *Het grafelijk baljuwsambt in Vlaanderen tijdens de Bourgondische periode*, Brussel, 1967.

⁶ F. BUYLAERT, J. DUMOLYN, P. DONCHE, E. BALTHAU, H. DOUXCHAMPS, 'De adel ingelijst. "Adelslijsten" voor het graafschap Vlaanderen in de veertiende en vijftiende eeuw', in: *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, CLXXIII (2007), pp. 47-187. Hierna wordt daarnaar verwezen als: HKCG, 2007.

de namen van een kleine 500 ridders en schildknapen van Vlaanderen uit 1405 en 1410 vonden we in Dijon (Archives Départementales de la Côte d'Or, Fonds Rekenkamer). Nog andere in die publicatie opgenomen lijsten zijn gedateerd 1362-63, 1384-86, 1425, 1464 en 1481. Alles samen bijna 2.000 personen.

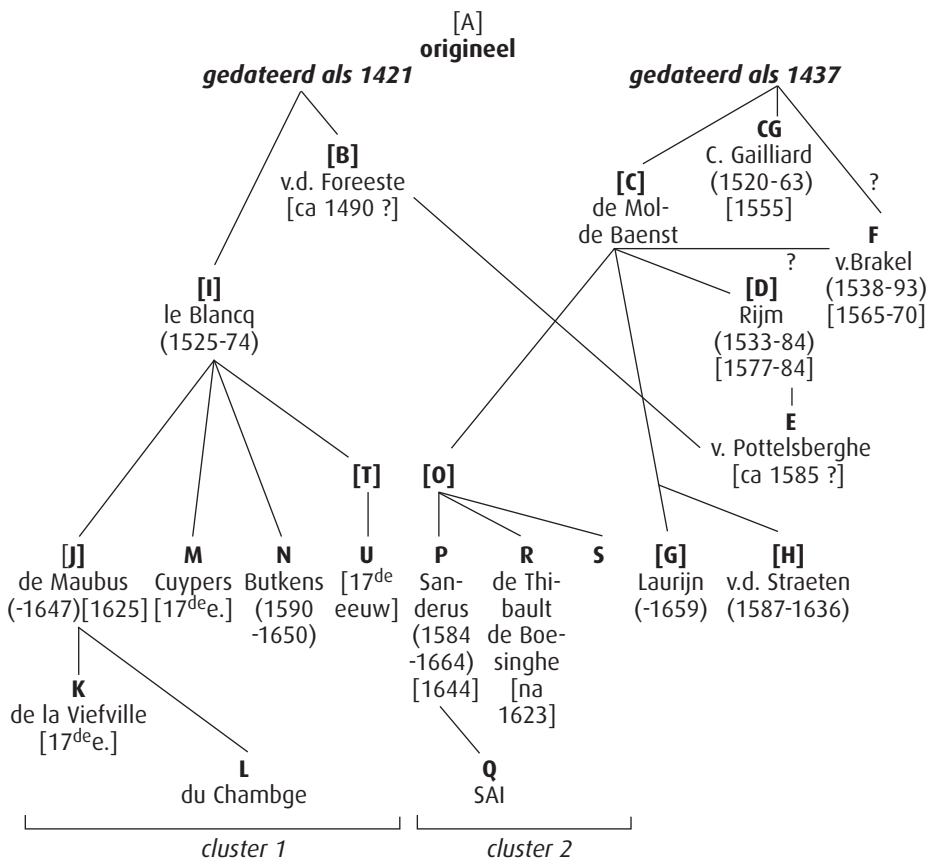
In deze bijdrage hebben we het uitsluitend over de lijst '1421', die dus van 1437 dateert. De vier oudste en belangrijkste kopieën van de lijst zijn:

MAKER VAN DE KOPIE	KOPIE CIRCA	JAAR	BEWAARPLAATS	CODE
	TITEL			
CORNELIUS GAILLIARD	1555-1560	1437	BnF, Ms Néerl. 75	CG
	<i>1437 ... en(de) in dien tijt zoe reignerde dese naervolghende personen elc in de steden en(de) contreyen alsdie hier naer gheschreven es</i>			
JAN VAN POTTELSBERGHE FS JOOS	1582 ?	1421	BML, Ms 631	E
	<i>Ch(eva)l(i)e(rs), Escuiers et autres gentilhom(m)es et nobles de Flaendres de lan m.iiij.C xxi accompagnans le duc Ph(i)l(ippe)s à la premiere journee qu'il fit en France pour la vengeance de son pere.</i>			
ERASMUS VAN BRAKEL	1565-1570	1437	SAG, FP 800	F
	<i>Edelen in Vlaenderen Rudders heere(n) en(de) andere Edelen sonder tytyle anno xiiij C xxxvij.</i>			
ALEXANDRE LE BLANQ, HEER VAN MEURCHIN	1625 (1570)	1421	KBR, FM 111bis	K
	<i>Nobles de Flandre 1421 Accompaignans le duc Ph(i)l(ipp)es à la journée, première qu'il fit en France pour la vengeance de son père</i>			

In dit overzichtje ziet men dat sommige kopiïsten expliciet 1437 als jaartal opgeven en niet 1421, wat nogmaals een bevestiging is dat de lijst niet een situatie van 1421, maar van 16 jaar later weergeeft. Het ziet er dus naar uit dat de lijst achteraf geïnterpreteerd werd als een lijst van metgezellen van Philips de Goede in diens militaire expeditie. Dergelijke militaire expedities tegen de Fransen zijn er weliswaar wel degelijk geweest en in het bijzonder behaalde Filips de Goede op 30 augustus 1421 (waarbij hij in eigen persoon aanwezig was) een klinkende overwinning op het leger van de dauphin ter hoogte van de molen van Mons-en-Vimeu (thans Mons-Boubert nabij Abbeville). Het was voor de jonge 25-jarige hertog zijn vuurdoop en dichters en kroniekschrijvers hebben dit wapenfeit in glorieus woorden beschreven. Maar decennia later werd mogelijk een lijst van edelen van Vlaanderen, opgemaakt in 1437 voor een nog niet bekend doel, geherinterpreteerd als een lijst van Filips de Goedes metgezellen van 1421.

Deze lijst circuleerde in de middens van genealogen en geschiedkundigen en werd in de loop der eeuwen voortdurend van elkaar afgeschreven. Door nauwgezette vergelijking van de teruggevonden versies werd gepoogd hun onderlinge samenhang te reconstrueren. Een *stemma codicum*, dit is een 'stamboom' van de verschillende versies kon hieruit gedistilleerd worden:⁷

⁷ Dit schema verschilt lichtjes van wat in *HKCG*, 2007 werd gepubliceerd omdat hier ook al de lijst 1437 van GAILLIARD, ontdekt te Parijs, in verwerkt is.

Identificatieletters tussen [] hebben betrekking op niet teruggevonden lijsten maar die andere afschriften vermelden als hun bron (in de bijlage 2 vindt men een volledig overzicht van de lijsten en hun publicaties). De persoonsnamen erbij vermeld betreffen de makers van de kopie, tussen ronde haakjes () staat hun geboorte- en sterfjaar, tussen rechte haakjes [] het tijdstip waarop of waartussen zij hun kopie maakten (ongeveer).

Het vergelijken van deze vele handschriftelijke lijsten, vaak moeilijk leesbaar, met zo vele verkeerde lezingen van namen, met namen overgeslagen bij het maken van de kopie, namen ingebracht die er niet toe behoorden, personen die niet met voornaam en familienaam, maar enkel als heer van een bepaalde heerlijkheid vermeld worden, enz... is voor deze meer dan 600 namen een hele klus, die nog steeds doorgaat. Toch hebben we inmiddels 2/3de van die vermelde personen kunnen situeren binnen de historische literatuur.

Opmerkelijk aan deze lijst '1421' (1437) is ook nog dat zij steeds voorafgegaan wordt door een andere lijst van edelen uit de 14de eeuw, eveneens met de personen gegroepeerd per kasselrij. Door van deze lijst ook *termini* op te sporen, kon uitgemaakt worden dat die een situatie van 1362-63 weergeeft. Die beide lijsten stonden wellicht opgetekend in één en hetzelfde register. Daarvan waren op een bepaald ogenblik de laatste bladen uitgescheurd.

Daardoor ontbreekt in vele kopieversies van de lijst '1421' (1437) het grootste deel van de namen van de laatstvermelde kasselrij Rijsel. Die kopieën vermelden dan ook steevast '*Les feuilles restans sont deschirez*'. ('gescheurde bladers')

Gelukkig bleef er één kopie bewaard waarin Rijsel wel volledig is en die geeft daarna zelfs nog de namen van 6 personen uit de exempte heerlijkheid Mechelen. Het is één van de belangrijkste lijsten (die werd dan ook gebruikt als 'basislijst' voor de publicatie in *HKCG* 2007), ook nog omdat zij bronnen vermeldt en bovendien op basis van twee verschillende oudere versies werd samengesteld (maar helaas zonder duidelijk aan te geven wat uit de ene en wat uit de andere komt ...) Die werd gekopieërd door een **Jan van Pottelsberghe fs Joos**, vermoedelijk rond 1582. Hij noemt zijn bronnen als volgt:

Copie. Extraict van eender copie ghemaect by m(ijnhe)er Charl(e)s Rym ruddere, heere van Bellem voors(ei)t vuyt een anderen haudt boucxken van Jo(nke)r Anth(oni)s de Mol – Also voors(ei)t es.

Ende vut een seer haut boecxken toebehooren(de) wyle(n)t Wauter van(den) Foreste Joos zone, nu M(eeste)re Lieven zijne zone, Bailliu van(de) mannen van S(in)te Pieters, vermeerderd uut den eenen dat int dander myn was, bij m(ijnhe)er Jan van Pottelsberghe fil(iu)s Joos.

Ch(eva)l(i)e(rs), Escuiers et autres gentilhom(m)es

et nobles de Flaendres de lan m.iiij.C xxi accompagnans le duc Ph(i)l(ippe)s à la premiere journee qu'il fit en France pour la vengeance de son pere. Le rolle est reposant en la chambre des comptes à Lille au grenier dessus la chambre des renenghes.

Zijn eerste bron betreft dus een handschrift van *Charles Rym*. Dit is **Karel Rijm** (Gent, 1533-1584), heer van Ekenbeke en later van Bellem en Schuurvelt, achtereenvolgens advocaat bij de Raad van Vlaanderen, raadsheer in de Raad van Luxemburg, commissaris van de Bloedraad, ambassadeur in Istanboel (1569-1575) en lid van de Geheime Raden van Don Juan en aartshertog Mathias. SWEERTIUS en SANDERUS noemen de humanist Karel Rijm als (o.a.) een kenner van de geschiedenis.⁸ Karel Rijms kopie zou zelf komen uit een oud boekje van jonker Antonis de Mol en waarvan hij preciseert (in de eraan voorafgaande lijst 1362-63): *jadis extraict d'un viel livret appartenant au s(ieu)r Anthone de Mol et de da(moisel)le Marie de Baenst fa Jean, et d'autres memoires*. Antonius de Mol, ridder en baljuw van stad en kasselrij Waasten, gehuwd met Maria (alias *Anna*) de Baenst (+ Gent, 23 of 25 nov. 1608, dochter van Jan, burgemeester van Brugge 1553-1565) zijn perfect historisch identificeerbaar. Zij woonden te Gent. Ook de personen vermeld in de tweede bron: Wouter vanden Foreeste en zijn zoon Lieven, baljuw van St.-Pieters konden we volledig identificeren als Lieven vanden Foreeste, heer van Mullem (een heerlijkheid ten westen van de kerk van Dadizele), baljuw van St.-Pieters, gehuwd met Barbara Stalins. Lievens vader was inderdaad zoon van Wouter, maar zoals blijkt uit een authentiek denombrement van de heerlijkheid van Mullem van 1533, was Wouter een zoon van een Adriaan en kleinzoon van een Joos. In de bronvermelding werd dus de naam van Wouters vader met die van zijn grootvader verward ... We weten niet precies wanneer die Wouter vanden Foreeste overleed, maar Lieven moet omstreeks 1530 geboren zijn, dus moet dit *seer haut boecxken* van Wouter al dateren van het begin van de 16de eeuw. Dus toen Sanderus in 1641 de lijst in druk uitgaf waren er al handschriftelijke kopieën van in omloop van meer dan 100 jaar oud ...

⁸ J. CHRISTIAENS, 'RYM, Karel', in: *Nationaal Biografisch Woordenboek*, dl. X, Brussel, Kon. Ac. Van België, 1983, kol. 559-565. Over de familie Rijm zie ook: F. BASTIAEN, D. DE REUCK, I. HOSTE & L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Bellem*, Aalter, 1994, pp. 134-139.

Men ziet ook hoe naar het oorspronkelijk origineel (en dit wordt stevast overgenomen in andere kopieën) verwezen als een 'rol' (= lijst) berustend in de Rekenkamer te Rijsel op de zolder van de *chambre des renenghes*. Dit is de kamer van *Redeninge*, de kamer waar de rekeningen betreffende Vlaanderen behandeld en bewaard werden.⁹ Maar ondanks minutieus uitpluizen van de gepubliceerde inventarissen van de Rijksse Rekenkamer, bewaard in het ADN, is die 'rol op zolder' nog niet boven water gekomen ...

De kopiïst Jan van Pottelsberghe fs Joos blijft voor ons ook vooralsnog onidentificeerbaar binnen de genealogie van Pottelsberghe (een familie uit het Land van Waas).¹⁰ Toen de Wase genealoog J.-F. de Castro (+1766) een kroniek van het Waasland samenstelde nam hij daarin ook een lijst voor het Land van Waas van de metgezellen '1421' op (die hij overnam uit SANDERUS' *Flandria Illustrata*).¹¹ Hij kon blijkbaar ook beschikken over de geschriften van Jan van Pottelsberghe, want hij voegde er nog volgende opmerking aan toe 'een geschrift van Jan van Pottelsberghe van den jaere 1582 voeght daer noch bij de naervolgende: Nicolaes van Pottelsberghe / Robert van Veurhoute / Guido de Schouteet / Gillis van Pottelsberghe fs Jans Zeghers sone / Willem van Pottelsberghe synen broeder / Jacob van Pottelsberghe fs Jacobs, Thierij / Jans zone, kinderen van den voorseyden Zeger / Jan van Saxe anders Sesse / Jan van Wymare. Jan van Pottelsberghe was dus één van deze kopiïsten, die verstekelingen (vooral uit zijn eigen familie) zonder scrupules gezwind aan boord van zijn kopie van de lijst hees ..

Een andere oude bron betreft het handschrift van **Erasmus van Brakel**. Deze stelde als jonge man een uitgebreid genealogisch handschrift over zijn familie samen en daarin is ook een kopie van de lijst te vinden. Deze man is wel weer heel goed identificeerbaar, precies dankzij die eigen pennenvrucht. Het betreft Erasmus van Brakel, heer van Varembeke (geb. ca. 1538, + Gent 8 dec. 1593), gehuwd te Gent op 23 april 1566 met Anna van Zillebeke,

⁹ *Redeninge* is afgeleid van het Latijn *ratio*, rekening. Voordat in 1378 een Rekenkamer te Rijsel opgericht werd door Karel de Stoute, waren er in Vlaanderen af en toe bijeenkomsten van de domaniale ontvangers van grafelijke spijkers en brieven. Deze vergaderingen werd *redeninge* genoemd.

¹⁰ RAG, Familiearchief van Pottelsberghe, nr. 473: [GENEVIEVE VAN POTTELSBERGHE DE LA POTTERIE], *Histoire de la famille van Pottelsberghe ...*, getypt 133 pp. + indices, s.l., s.d. [1976]. De enige Joos in deze genealogie (p. 95) leefde in de 18de eeuw, naast een Josué (pp. 75-76), overleden in 1610. Een 19de-eeuwse publicatie (Annuaire de la noblesse de Belgique, 1858, Pottelsberghe, pp. 187-202), die allicht als basis diende voor de 20ste-eeuwse genealogie, vermeldt (p. 199) een Jan fs Joos (schepen van het Land van Waas) van Pottelsberghe, maar deze Jan was tresorier van Margareta van York (echtgenote van Karel de Stoute) en leefde dus aan het eind van de 15de eeuw en kan dus ook niet de kopiïst zijn. Ook een aantal losse bladen met 17de of 18de-eeuwse genealogische nota's over de familie van Pottelsberghe in SAG, Fonds Genealogieën, nr. 201 leverde niets op. Het 'familiearchief' van Pottelsberghe de la Potterie in SAG, Fonds familiearchieven, inv. 78/2, bevat in feite nauwelijks documenten over die familie tenzij over Lieven van Pottelsberghe en Livina van Steelant (begin 16de eeuw).

¹¹ De Castro's kroniek werd gepubliceerd in: *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, IX (ca 1880), zie p. 350 voor de deellijst '1421'. Een handschriftelijke 18de-eeuwse kopie (door verschillende handen, zonder titel noch auteur, 377 fo's) van deze kroniek vindt men ook in KBR, hss. II 3616, zie daar op fo 64-65. In de linkermarge noteerde de Castro zijn bronnen, hier: *Chro. van Vlaen. p. 195 / Sander. Flan. Illus. Tom I, p. 80 / Noblesse de Flan. par H. Butkens Abbé d'Egmont in f. l. DE GROOT, 'Overzicht van het leenwezen in het Waasland voor de 16de eeuw', in: Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, St.-Niklaas, dl. 60 (1954), pp. 179-180, geeft ook de deellijst 1421 voor het Land van Waas en de 'toegevoegde' namen, dat alles overgenomen van de Castro. Zie ook H. ROTTIER, 'De adel in het Land van Waas voor 1600', in: *Vlaamse Stam*, XLV (2009), pp. 108-109. Van de daar ook vermelde lijst uit 1429, suggereert de kroniekschrijver Jan de Neve van Voorde (1502 - 1568) dat die werd opgesteld 'in voorbereiding van de oprichting van de orde van het Gulden Vlies' maar dit is wellicht ook maar een interpretatie achteraf en zonder historische grond.*

gezegd *Tackoen* (+ Gent 1597), oudste dochter van de heer van Singhelbaenst.¹² Als 18-jarige verliet hij de Nederlanden om Frankrijk, Italië en 'Hoog' Duitsland te bezoeken. In 1566 werd hij hoogschepen van het Land van Waas en in 1574 schepen van Gedele te Gent. Zijn kopieën van de lijsten maakte hij rond 1565-70.

Een heel belangrijke kopiïst is ten slotte **Alexandre I le Blancq**, heer van Meurchin (geb. 1525, + 1574, x 1560 Marie Muysaert). Hij behoorde tot een familie van functionarissen in de Rijksse Rekenkamer: grootvader Jean was deurwaarder, in 1503 griffier, in 1506 auditeur en vanaf 1516 buitengewoon en daarna gewoon raadsheer. Vader Guillaume le Blancq (+ Rijsel, 1558) doorliep ook een loopbaan van klerk, griffier, auditeur, buitengewoon (1520) en gewoon (1524) raadsheer in die Rekenkamer. Volgens BUZELINUS was Alexandre "gepassioneerd door de verkenning van oude documenten betreffende zijn landstreek. Er was nauwelijks iemand anders aanwijsbaar die even bedreven en gedreven was in het verzamelen van historische inlichtingen. Zijn waardevolle werk levende hem algemene achting op."¹³ Lodovico GUICCIARDINI, in zijn beschrijving van de Nederlanden, vermeldt hem bij de voornaamste onder de geletterde edellieden van Rijsel. Hij was ook gekend door SANDERUS: in zijn *Bibliotheca Belgica Manuscripta* uit 1644 nam Sanderus een inventaris uit 1589 van diens bibliotheek van handschriften op. Bij het opmaken van die inventaris bevond die handschriften zich "*au grand coffre estant au pallé*".¹⁴ De onderwerpen van le Blancqs handschriften betreffen genealogie en heraldiek, geschiedenis en kronieken van streken van Frankrijk en Franssprekend Vlaanderen, plaatselijke feesten, tornooien, de Orde van het Gulden Vlies, enz. Hij interesseerde zich dus vooral aan historische onderwerpen. Aan de archieven bewaard in de Rijksse Rekenkamer had hij uiteraard een onuitputtelijk jachtterrein voor zijn geliefkoosde studie. Later bezat zijn zoon diverse van deze handschriften, zoniet alle, hij schonk er zelfs van weg ... Helaas zijn zij daardoor naar alle windstreken uitgezwermd en niet meer terug te vinden ...¹⁵ Zijn kopie van de lijst van '1421' kennen we enkel nog door een exacte kopie die ervan in 1625 gemaakt werd bij zijn zoon (thans in het Fonds Merghelynck te Brussel).

En *last but not least* is er nog de welbekende **Cornelius Gailliard**, wapenheraut van keizer Karel V (geb. ca 1520, + Brugge 1563). Te Parijs vonden we in de Bibliothèque nationale in de afdeling handschriften één van zijn aantekenboeken terug, waar een latere 18de-eeuwse hand als titel op schreef: *Antiquiteyten Sepulturen Annotatien en(de) genealogieen van Vlaenderen gheschreven anno 1540 et post door mijn heer Corn. Gaillaert Ridder*. Op folio's 6 – 35, onder de titel *hier naer volghen diversche authentique houde emorieen van die noblesse van Vlanderen...* vindt men chronologisch gerangschikte aantekeningen betreffende edelen van Vlaanderen (vanaf het jaar 447). Op fo 23v leest men : ... *ende 1437 den 24^e dach van sporkele was Jacop Scaeck schouteten van Brugghe ghemaect en(de) in dien*

¹² V. DESPOT, *Dat du best, was ic ende wat ic bem, dat sal tu werden.. Gentse grafmonumenten en graf-schriften tot het einde van de Calvinistische republiek (1584)*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, U.Gent, Gent, 2001, III, repertorium, 1.6/104: Gent, St.-Michiels: *Hier vooren licht edele ende weerde joncvrouwe Anne van Zillebeke gheseyt Taccoen, weduwe van joncheer Adriaen van Scheyngen, schiltk-naepe, ende ernaer oock weduwe van joncheer Erasmus van Braecle, heere van Varenbeke, die overleet den 27.en juny 1597; ende joncheer Adriaen overleet den VIII.en meye 1557; ende joncheer Erasmus overleet den VIII.en octobre 1593. Bidt voor de zielen*. Een gedrukte genealogie van Brakel vindt men in J.-J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, Suppl., pp. 376-404 en waar men hem vindt op pp. 403-403.

¹³ J. BUZELINUS, *Gallo-Flandria sacra et profana*, Douai, 1625, p. 44.

¹⁴ Is *pallé* te begrijpen als het moderne Franse *palier* (overloop van een trap) of als *palais*? In het laatste geval zou kunnen bedoeld worden het Palais-Rihour te Rijsel, waar men de archieven van de Rijksse Rekenkamer bewaarde.

¹⁵ R. AULOTTE, 'Alexandre le Blancq et sa collection de manuscrits au XVIe siècle', in: *Revue du Nord*, Lille, Univ. de Lille III, vol. L, nr. 193 (jul-sept 1963), pp. 301-316.

tijt zoe reignerde dese naervolghende personen elc in de steden en(de) contreyen alsdie hier naer gheschreven es, waarna in het Vlaams de lijst volgt. Er wordt niet vermeld wat de hiervoor gebruikte bron is (overigens vermeldt Gailliard in zijn handschrift nergens bronnen).

Bij vergelijking met de andere bewaarde lijsten '1421' (1437) zijn er meerdere verschillen: Cornelius voegt de namen van Oudenbug samen met die van Brugge, de kasselrij Ieper zet hij na Waasten (alle andere lijsten volgen steeds strikt dezelfde volgorde van kasselrijen), de kasselrijen Belle en Rijsel ontbreken. En ook is opvallend hoe uit de kasselrijen Waas, Dendermonde, Aalst, Oudenaarde, Kortrijk, Ieper, Brugge, Veurne, St.-Winnoksbergen en Kassel er heel wat minder namen staan in vergelijking met al de andere lijsten, maar dit is toch weer niet het geval voor de eerste twee kasselrijen, nl. de Oudburg van Gent en de Vier Ambachten ... Ook hij kan evenmin nalaten verstekelingen aan boord te hijsen en dit vooral in de deellijst voor Brugge (waarvan hij de geschiedenis het best kent), zoals: *Mer Jan van Brugghe heere vander Gruthuse, mer Philips heere van Maldeghe, mer Jan Bonijn heere van Molenbeke ende van Nyeuenhove, mer Pietre metten Eyen heere van Marbelys, mer Fransoys van Haveskerke, en - met uitgebreide inlichtingen - mer Pietre Bladelync die de stede van Middelburch in Vlandre fondierde ende was de eerste heere van dyd.. ende was ooc heere van Heylle*, naast nog andere beroemde Brugse namen : *mer Jan Breydel ende mer Jacop Breydel bede ridderen, Jan van Hardenburch*, en tenslotte nog een verwante (hoe kan het ook anders?): *mer Jan Gailliard*.

De leeftijdsgenoten Cornelius Gailliard (1520-1563) en Alexandre Le Blancq (1525-1574), waren geen onbekenden voor elkaar: Gailliard heeft bv. in zijn handschrift KBR Hs 7809 (in de folio's 178-181v) uittreksels opgenomen uit een handschrift van Alexandre Le Blancq.

Hieronder geven we in bijlage als voorbeeld de lijst van Cornelius Gailliard. Dit omdat deze nog niet eerder gepubliceerd werd, want we ontdekten die pas na de publicatie in *HKCG* 2007. Zoals gezegd staan er minder namen in dan de andere versies van de lijsten voor '1421' (1437), die daar tot meer dan 600 kunnen oplopen... Wie geïnteresseerd is in deze lijsten raadplege dan ook in de eerste plaats de publicatie *HKCG* 2007.

We merken ook nog op dat een beperkt aantal 'lijsten' die verwijzen naar '1421' slechts alfabetische naamindexen zijn met folionummers erbij die verwijzen naar een register. Die 'index'lijsten hebben we ook onderzocht en het blijkt dat de index niet alleen de namen van de lijst '1421' (1437) bevat (in tegenstelling tot hun titel!) maar ook de lijst 1362-63 en bovendien nog tal van andere namen. Het moet dus gaan om een index van één of ander register, dat te oordelen naar het hoogste folionummer vermeld in de index, minstens 102 folio's telde. Is dit register misschien de bron waaruit de deellijsten 1362-63 en '1421' (1437) werden afgeschreven? ¹⁶

Tot slot nog dit: hoewel de 16de-eeuwse kroniekschrijvers en historici (en hun kopiïsten in de 17de en 18de eeuw en de publicisten in de 19de tot 21ste eeuw) deze lijsten, lijsten van *edelen* noemen, menen we toch dat hierin ook niet-edelen, die belangrijke heerlijkheden of leengoederen in Vlaanderen in bezit hadden er mee in opgenomen zijn. Van andere authentieke gelijkaardige lijsten die nog in de archieven bewaard zijn, blijken vele ervan

¹⁶ Over die alfabetische indexen, zie vooral: P. DONCHE, 'La liste alphabétique des "Compagnons du duc de Bourgogne dans son expédition punitive de 1421", vue dans une plus juste perspective', artikel te verschijnen in: *Le Parchemin*, 2009. Zo'n indexlijst werd in 1965 gepubliceerd in *Le Parchemin* (zie het overzicht) en gaf bij enkele lezers aanleiding tot enkele kritische bedenkingen, tot zelfs de bedekte suggestie dat het om een vervalsing zou kunnen gaan (maar niet dus ...).

lijsten te zijn van leenmannen, die krachtens hun feodale leenverplichtingen mee ten strijde dienden te trekken met hun leenheer de graaf van Vlaanderen of de hertog van Bourgondië. Daarom de titel *Edelen en leenmannen van Vlaanderen in 1437* die we boven deze bijdrage plaatsten. Maar uiteraard waren het grootste deel van deze leenmannen wel edelen ...

BIJLAGE 1

Cornelius Gailliards lijst van 'edelen van Vlaanderen' anno 1437.
(de doorstrepingen en onderstrepingen zijn van C. Gailliard zelf.)

[f° 23 ^v]

... ende 1437 den 24^e dach van sporkele was Jacop Scaeck schouteten van Brugghe ghemaect en(de) in dien tijt zoe reignerde dese naervolghende personen elc in de steden en(de) contreyen alsdie hier naer gheschreven es

Eerst te Ghendt en(de) int Ghensche

Mer Jan van Potteles ruddere ende heere
van Heeke
mer Claey's Uten Hove heere van Borst
mer Roeland van Hutkerke heere van
Herstrut¹⁷
mer Woutre van Mullem
mer Gilles de Gramez
mer Bouduijn heere van Larne
mer Claey's Tryest
mer Hendryc van der Cambre
alle rudders
Jan van Waernewyc Gosijn van Warnewyc
ende was daer naer heere van Borst
Ywen van Varnewyc
Guillebert van Massemijne
Louys de Mamines¹⁸
Jehan van Pottelles fs mer Jan
Wulfaert van Coyeghem
Joorys vander Moere
Jaques van Wijngheene heere van Colscamp
Jan vander Merschs
Jan vander Zyckele heere vander Roverije
~~Cornelys de Jaghene~~
~~Jacques d'Olsene~~
Jacques en(de) Jan van Terewane¹⁹

Olyvier van Brakele
Jehan ende Symoen Clozman
Jacques en(de) Willem van Raveschote
Jacques ende Clays Uten Hove
Jan Joorge Jacques ende Symoen Uten Hove
Claey's vander Zyckele
Symoen vander Cambre
Jan ende Wyllem van Herselle²⁰
Danel van Bouchoute
Daniel de Lewerde heere van Wedergrate
Symoen de Crane
Bauduijn Braem
Jan ende Daniel van Munte
Daniel Sersanders
Lyeven Dam(m)an
Symoen Bette
Gheerard Borludt
Jehan de Grutere
Rasen Onredene
Joos Tryest
Pietre Sersanders
Christoffels Tryest
Pietre Sersymoens
Daniel Rym
Jan van Hussen
Jan ende Steeven van Formelles

¹⁷ Roeland van Uitkerke, heer van Heestert.

¹⁸ Massemijne (Fr. Mamines) is Massemen.

¹⁹ In andere lijsten steeds: Beverwaene.

²⁰ Herzele.

[fº 24]

Jan vander Zype
Symoen Lelyaerd Uten Hove

Hut de Vyer Ambochten

Mer Guy van Ghistelle riddere
mer Phelips van Mullem
Jehan fs de mer Jan van Ghistelle
Gheraerd van Ghistelle
Charles b(astaert) van Ghistelle
Rogier Vylain
Louys de Floerijns
Loujs van Steeland
Florens van Saemslacht
Hector Vylain
Jan Hawel
Jan van Maldeghem
Jacques vander Voorde
Phelips Wyelandt heere vanden Peerbome

Int Landt van Waest

Mer Adryaen Vylain ruddere
mer Phelips van Steeland
mer Jan Vylain
mer Olyvier de Jaghere
Hector van Veurhoute
Phelips Wyelant²¹
Antheunis van Rotselare
Jan van Steeland doude
Jan van Steeland filius Jan van Steeland fs
mer Phelips
Bauduijn Schoutete
Guy ende Louys vander Moere
Jorys Braderyc
Rogier Braderyc
Jan Lodewijc²² ende Godewart Braem
Pieter vanden Bossche
Phelips de Voos
Gillis ende Jacques van Pottelberghe
Bernaerd van Brakele
Guillaume Sersanders
Gheerard vander Helst
Jan metter Pennynghen
Pieter Corthals
Lyeven van Bugghenhout

ende Symoen van Boelare
Henryc van Calue
Gillis van Rolleghe
Gillis van Gavre
Jan van Saxsen
Jan van Exaerde
Jan van Ghendt
Jan Baeynaerd
Pietre van Houchem

In Dendremonde

Mer Willem van Halewijn heere van
Bugghenhout
Jan van Mamynes heere van Calkene
Jorys ende Louys van Mamynes
Ogier van Mamynes heere van Hutberghen
ende Overmeere

[fº 24 v]

Gherard ende Jan van Mamines
Maertyn van Maldeghem
Danyel van Calkene
Trystram ende Gilain zijn zoene Huterzwane
Jan de Prost baillu van Dendremonde
Jan van Pypenpoes
Jan de Jonghe
Guillebert ende Louys van Mamines

In St(ede van) Aelst en(de) tlandt

Mer Jan van Luxembourg heere van Rode
mer Guij Turpin heere van Gavre
mer Joos Toellinc burchgrave van Aelst
mer Jacop Steenwart
mer Guillaume van Steenhuse
mer Tyrij Damman
mer Gillis Agerel²³
Jacques del Hameyer heere van Reneux
Pietre heere van Boullare
Jan van Jumont heere van Quernort²⁴
Zulseke ende Orrest
Oudert Blondel heere van Pamelen
Andries van Mastain heere van Maminnes
Jan van Oestkerke heere vander Voorde
Perchevael van Schore heere van Oultre
Phelyps Josse heere van Erpe

²¹ In andere lijsten steeds: Vilain.

²² Verkeerde lezing van C. Gailliard: het gaat om Jan & Loys Vyt en Godewaert Braem.

²³ Angereel (Angreau bij Mons, Henegouwen).

²⁴ Quermont (Kwaremont).

Jehan van Steeland heere van Perarke
 Phelips vander Mersch heere van Omberghe
 Jan van Embyese heere van Overbrakle
 Jan vander Bourye heere van Vyane
 Aernoud van Gavre heere van Schorisse
 Jan Toellinc fs mer Jans
 Wencelync van Zandtberghe
 Christyaen vander Gracht heere van
 Meltzelle²⁵
 Jan de Voos heere van Pollare
 Steven van Lykerke
 Withem van Laduese heere van Etinchove
 Jan van Grimsberghe heere van Assche
 Gherard b(astaerd) van Assche heere van
 Lefiryghe
 Jan van Edeghem heere van Borst
 Guisselbrecht de Leu
 Jan van Yeghem
 Lanssloet van Reyghersvliet
 Rogier van Schorisse
 Jan van Woestberghe²⁶
 Hector vanden Berghe
 Adryaen vander Mote
 Rasen van Imbiese

[f° 25]

Govardt van Hoyen
 Robrecht vander Gracht
 Jorys Govart ende Cornelis van Blasvelt
 Louys van Blasvelt heere van Santes
 ende Jan zijn broedere

Te Nyneve

Jan van Wedergrate
 Pietre van Henegauwe
 Louys van Montengis
 Allart van Eynghien
 Pietre de Brune

Te Audenarde

Mer Gheerard van Schorisse
 mer Pietre van Gavre here van Senaey²⁷
 Olyvier heere vander Vicht
 Louijs van Rokeghem

Aernoud sheeren (?) van Schorisse bastard
 Pietre ende Rogier van Schorisse
 Willem vander Vicht
 Jacques van Hemsrode here van Landeghem
 Pietre vanden Walle
 Bernard ende Jacop van Markem
 Jan van Clesselare
 Joris ende Gerard de Cordes
 Guillaume ende Gherard vander Mote
 Jan van Hurne
 Gillis ende Adriaen de le Bosch

Te Cortrijcke

Mer Gherardt van Ghistelle
 mer Jan vander Walle
 mer Jan Bernage heere vande Mode
 mer Rogier de Tolenaere
 mer Jan van Hutkerke
 mer Pietre van Spiers
 mer Gherard le Corterosyen
 Woutre ende Persewal van Halewijn
 Rogier Boetelync heere van Huele
 Jan van Heye heere van Boys²⁸
 Jaques van Steenberghe
 Jan heere van Pouckes
 Bauduijn Willem ende Olyvier vander Gracht
 Rogier van Halewijn heere van Zueveghem
 ende Rosebeke
 Tircelet dela Bare heere van Moscron
 Jan van Leeuwerghem
 Roland van Quingien
 Jacop Schaeck
 Rogier Tollenare
~~Rogier dele Brande heere van Baviccove~~

[f° 25 v]

Eulart van Clærhout
 Percheval vander Woestijne
 Willem vanden Walle
 Jan van Daydiselle
 Joos de Langhe heere van Schiervelde
 Joos Lescger (?) heere van Gelue
Jan ende Jacop van Moerkerke
 Cornelis van Hecoute castellain

²⁵ Melsene.

²⁶ De andere lijsten vermelden: van Waesberghe.

²⁷ De andere lijsten vermelden: van Escornay (dit is: Schorisse).

²⁸ De andere lijsten vermelden: Jan van Heule, heer van Verbois.

Joos van Gheerbode
Jacop van Lichtervelde
Bauduijn van Stavle
Pietre van Hautrijve
Wulfart ende Jan uten Hove
Guidolf Louijs Jehan Olyvier ende Joos van
Calonne

Int Brugsche

Mer Jan van Brugghe heere vander Gruthuse
~~mer Jan..(?) van eestcamp (?)~~
mer Jacop van Ghistele heere van Dudselle
ende Strate
mer Pietre van Lutsenburg heere van Ghistelle
mer Jan van Vlandre heere van Praet ende
vander Woestijne
Louijs heere van Moerkerke
Jacop van Bevre heere van Gemelles
mer Joos van Halewijn heere van Hutkerke
mer Philips heere van Maldeghem
mer Jan van Ogierlande heere van Vormiselle
mer Jan Wyteijn heere van Oostcamp
mijn heere van Marke
mer Louys van Temseke
mer Joos de Brune
mer Jan Blanckaert heere vander Tour ende
van Wytsqate
Jan van Haertrycke heere van Sylleghe
mer Jan Bonijn heere van Molenbeke ende
van Nyeuenhove
mer Pietre Metten Eye heere van Marbelys
Louys van Haveskerke
mer Fransoys van Haveskerke
Thiry ende Guillame van Halewijn
Jacques Boudins baillu ende Schoudteeten
van Brugghe
Roeland van Calone
Henryc van Meedtkerke
Jan van Varsenare
Colaerdt van Huele
Jan de Baenst
Guij ende Antonis ende Olyvier de Baenst

[fº 26]

Joos vanden Berghe
Lyonel Belle
Jan Bovijn²⁹

²⁹ Andere lijsten vermelden: Bonijn.

³⁰ Andere lijsten vermelden Wijt de Visch.

Woutre vander Gracht
mer Pietre Bladelync die de stede van Middelburch
in Vlandre fondierde ende was de eerste heere
van dyen ende was ooc heere van Heylle
Jan van Ghistele
Jan van Bonem
Wyllem van Cleyhen
Joos Hovijn
mer Jan Breydel ende mer Jacop Breydel
bede ridders
Jan van Hardenburch
Louys van Moerkerke
Chaerlys van Rodenburgh
Chaerles de Jonghe
Roeland van Cleyghem
Casijn van Bouvenkerke
mer Jan Gailiard
Jan van Hove

In Oostburch

Jan vander Mote
Jan van Cleyghem
Michel van Splettelyncxwerwe
Wyctor van Strate
Jan van Halewijn

Te Nyeport

Mer Reynoud Cnybbe
Louys van Bailleu
Pietre ende Jan van Ghend

Vuerne ambocht

Wijt de Veys³⁰
Pietre van Stavle
Charles Louys Jehan Christiaen ende Jacop van
Polincxhove
mer Franc ende Pietre vander Burch
Heustijn Belle
Lansloot Veyse
Achilles vanden Berghe
Pietre de Vysch
Foryaen van Ekelsbeke
Hector van Stavle
Lyon ende Thyry van Stavle
Omart Walraven ende Reyquaert Knybbe
Florijns ende Zoetart Crane
Tyr de la Tour

Berghe ambocht

Gautyer van Hekelsbeke
Jacop ende Franc heere van Drynchem
Phelyps van Lonpre
Phelips van Aveskerke
Jacques van Warhem
Wyllem de Brouckere
Jan Doymille
Adryaen Byese
Denijs de Fresne
Franc dele Woestyne
Ferry vander Cappelle

[f° 26^v]

Burburch

Jan van Drynchem
Walrave Jorijs ende Jan van Heuchem
Jacques van Lonpre

Waestene ofte Varneston

Pieter de Waghenare
Wulfart van Hallebeke
Rolant van Waterbeke heere van Lynsele
Guij dele Val
Gherard van Ouplynes
Henryc de Wysch³¹

Int Ipresche

Mer Jan van Dixmude b(astard)
Olyvier van Schote
Louys van Lichtervelde heere van Stade
Victor Jan ende Aernoud van Lychtervelde

Montfrand Belle heere ven Boesynghe
Walrave ende Jan Belle
Cornelis Jan ende Olivier van Dixmude
Jan van Morslede
Joorys heere van Morslede
Jorijs Paldync
Danckart Belle
Jan vander Weste
Olyvier dele Woestijne
Rogier ende Jan van Longhemersch here van
Rombeke
Oste de Quingien heere van Rode
Louys vander Steenbrugghe heere van Rode
Godschalc heere van Valmerbeke

Cassel ambocht

Mer Colaerdt vanden Clyte ofte Comynijs heere
van Ruewerschuere
mer Jan de Boys
mer Pieter vander Delft
mer Jan here van Moerbeke
ende Jacques van Moerbeke
Thyry van Haesbrouc
Jan van Staples
Bauduijn van Bavicove
Henryc vander Bryarde
Ph(i)l(ip)s van Cornhuse
Hector van Berkin
Jacques van Causecourt
Ph(ilip)s van Waterleedt
Clays van Moerbeke
Jorys vanden Clyte
Roeland van Haveskerke

³¹ De andere lijsten vermelden: de Vicq.

BIJLAGE 2

De verschillende versies van de lijsten 'edelen van Vlaanderen' (lijsten 1362-63 en '1421' (1437).

- [B]. BOEKJE VAN WOUTER VAN DEN FOREESTE.
(*een seer haut boecxken* genoemd in D) Niet teruggevonden. Bevatte een lijst 15de eeuw (1421 ?). Zoals uit E hierna blijkt was de lijst 'volledig'.
- [C]. HANDBOEKJE VAN ANTONIUS DE MOL X ANNA [alias MARIA] DE BAENST FA JAN
(*livret - hautt boucxken* genoemd in D) Niet teruggevonden. Bevatte een lijst 14de eeuw (1360, *Lodewijk van Male*, maar ook *Lodewijk van Nevers 1322-1346*) en een lijst 15de eeuw (1437?). (Zie ook E)
- CG. BNF, MS NÉERLANDAIS, NR. 75 – CORNELIUS GAILLIARD
Lijst 15de eeuw. In een handschrift van Cornelius Gailliard, wapenheraut van Karel V en Philips II (ca 1520, + Brugge 1563). Vlaams. Namen geklasseerd per kasselrij. Geen indicaties over de gebruikte bron.
- [D]. HANDSCHRIFTEN VAN KAREL RIJM.
Niet teruggevonden. Kopie van [C].
- E. BML, NR. 631 (OUD NR. 951) – JAN VAN POTTELSBERGHE
Lijst 14de (1360, *Lodewijk van Male* maar ook *Lodewijk van Nevers 1322-1346*) en lijst 15de eeuw (1437 verbeterd in 1421). Laat 16de- of vroeg 17de-eeuws geschrift. Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. De kasselrij Rijsel bevat achteraan nog 45 namen die in geen enkele van de andere teruggevonden lijsten 15de eeuw voorkomen en wordt nog gevolgd door 6 personen uit de heerlijkheid Mechelen. Eindigt met de opmerking *fin des deux vieux registres*, wat erop wijst dat de originelen compleet waren. Deze lijst bevat dan ook geen opmerking over 'uitgescheurde bladen', wat in bijna alle andere lijsten wel vermeld staat, zie verder).
Geschreven door Jan van Pottelsberghe fil(iu)s Joos. Bronvermeldingen: [D] (< [C]) & [B].
- F. SAG, FP, NR. 800 – ERASMUS VAN BRAKEL
Lijst 14de (1360, *Lodewijk van Male*) en lijst 15de eeuw (1437). Geschreven tussen 1565 en 1570 door Erasmus van Brakel (1538-1593). Frans (met Vlaamse titel: *Edelen in Vlaenderen Rudders heere(n) en(de) andere Edelen sonder tytlen anno xiiij C xxxvij*). Namen geklasseerd per kasselrij. Geen indicaties over de gebruikte bron.
- G. SBB HS 442
Lijst 14de (*Lodewijk van Nevers*) en lijst 15de eeuw (1421). Laat 16de of vroeg 17de-eeuws geschrift in een 15de-eeuws register. Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. Eindigt met de opmerking *Les feuilhez restanz estoient deschirees*. Geen indicaties over de gebruikte bron.
- [H]. HANDSCHRIFT BERNAERD VANDER STRAETEN
Niet teruggevonden. Bevatte lijst 14de (*Lodewijk van Nevers*) en lijst 15de eeuw (1421). Bekend via een uittreksel van 7 namen gemaakt na het overlijden van Bernaerd Vander Straeten (1581-1636, wapenheraut van de aartshertogen Albrecht en Isabella).

- [I]. HANDSCHRIFT ALEXANDRE LE BLANCQ
Niet teruggevonden. (Zie [J] en K hierna)
- [J]. HANDSCHRIFT FERDINAND DE MAUBUS
Niet teruggevonden. Ratificatie op 10 mei 1625 door twee ambtenaren in het souverain baljuwschap te Rijsel van de lijsten in het handschrift Le Blancq [I]. Gebruikt in K en L.
- K. KBR HS FM, AANVULLINGEN, NR 111BIS – ALEXANDRE LE BLANCQ
Lijst 14de (*Lodewijk van Nevers*) en lijst 15de eeuw (1421). Kopie van [J]. Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. Eindigt met de opmerking *Les feuilles restans sont deschirez*. Bron: uit een handschrift in bezit van Ferdinand de Maubus, heer van Schoondorp, die het zelf geërfd had van zijn schoonvader Alexandre Le Blancq, heer van Meurchin (1525 – Rijsel, 1574).
- L. BMD, NR. 971
Lijst 14de (*Lodewijk van Nevers*) en lijst 15de eeuw (1421). In een handschrift in bezit van Eléonore Paul Constant du Chambge (Douai, 1821 – Douai, 1859). Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. Overgeschreven uit de kopie van Martin de Blye et Loys Bouteleu, ambtenaren in het souverain baljuwschap te Rijsel. (Zie ook [J].)
- M. BML, NR. 321 (OUD NUMMER 486)
Lijst 14de (*Lodewijk van Nevers 1332-1346*) en lijst 15de eeuw (1421/1422). In een handschrift in bezit van F.C.G. Comte de Cuypers de Rymenam (1731-1798). Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. Eindigt met de opmerking *Les fueilletz restans sont deschires*. Geen indicaties over de gebruikte bron. De lijst 14de eeuw werd gepubliceerd in AA.
- N. KBR HS II 1671
Lijst 14de (1340, *Lodewijk van Crécy*) en lijst 15de eeuw (1421). Geschreven door Christophe Butkens (1590-1650). Latijn. Namen geklasseerd per kasselrij. Eindigt met de opmerking *Reliqua folia defunct et sunt laciera*. Geen indicaties over de gebruikte bron.
- [O]. ONGEÏDENTIFICEERDE KOPIE
P, Q, R en S bevatten sterk overeenkomstige fouten, wat een gedeelde afstamming doet vermoeden van een ouder afschrift.
- P. A. SANDERUS,
Flandria Illustrata, 2 dln., Keulen, C. van Egmond (=fictief adres), Amsterdam, J. en C. Blaeu, 1641-1644³², dl. II. *Auctarium ad tomum primum* (bijlagen bij dl. I, p. 61), pp. 6-9. Latijn. Lijst 14de (1328 *Lodewijk van Crécy*) en lijst 15de eeuw (1421). Namen geklasseerd per kasselrij. Eindigt met de opmerking *et alii plures, quorum nomina ob laceras paginas legi non poterunt* ('en nog meer andere, waarvan de namen niet gelezen konden worden omdat de pagina's uitgescheurd waren'). Geen indicaties over de gebruikte bron.
Ook opgenomen in de herdruk in 3 dln., Den Haag, 1732, dl. I, pp. 79-84.

³² In strikte zin geen handschrift maar wel een gedrukte publicatie, toch vermelden we het hier om de chronologie niet te zeer te verstoren.

- Q. SAI, K.I., 3DE REEKS NR. 30/19
Lijst 15de eeuw (1421). 17de-eeuws geschrift. Vlaams. Namen geklasseerd per kasselrij. Eindigt met de opmerking *Ende veele andere wiens namen niet ghelesen en connen worden inde gescheurde bladers*. Geen indicaties over de gebruikte bron, maar duidelijk een letterlijke vertaling van de lijst gepubliceerd door Sanderus (P).
- R. RAB, FONDS DE THIBAUT DE BOESINGHE, NR. 424B
Lijst 14de (1328, *Lodewijk van Nevers*) en lijst 15de eeuw (1421). 17de-eeuws geschrift. Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. Eindigt met de opmerking *les feuilles restans sont deschirez*. Geen indicaties over de gebruikte bron. Gepubliceerd in AC.
- S. KBR HS II 698
Lijst 14de (1328, *Lodewijk van Nevers*) en lijst 15de eeuw (1421). 17de-eeuws geschrift. Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. Eindigt met de opmerking *les feuilles restants sont deschirees*. Geen indicaties over de gebruikte bron.
- [T]. ONGEÏDENTIFIEERDE NOTARIËLE KOPIE
Afschrift van vóór 1688 dat als bron diende voor U.
- U. KBR II 6540
Lijst 14de eeuw (*Lodewijk van Nevers*). Geschreven door Jean-Baptiste Houwaert (+ 1688). Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. De titel vermeldt ook de lijst 15de eeuw (1421) maar die komt er toch niet in voor. Op basis van [T], geen indicaties over de bron.
- V. ADN B1283 (15450)
Naamindex (volgens de titel) op de lijst 15de eeuw (1421), maar bevat in werkelijkheid ook de lijst 14de eeuw. 17de-eeuws geschrift. Frans. Personen alfabetisch gerangschikt volgens familienaam met bijhorende folionummers (alfabetisch enkel op de eerste letter), geen vermelding van kasselrij. Geen indicaties over de gebruikte bron.
- W. KBR FG 1663, FO 274R-283R
Naamindex (volgens de titel) op de lijst 15de eeuw (1421), maar bevat in werkelijkheid ook de lijst 14de eeuw. 18de-eeuws geschrift. Frans. Personen alfabetisch gerangschikt volgens familienaam met bijhorende folionummers (alfabetisch enkel op de eerste letter), geen vermelding van kasselrij. Geen indicaties over de gebruikte bron.
- [X]. LIJST IN BEZIT VAN R. GROVERMAN
Niet teruggevonden. Dat was een naamindex (volgens de titel) op de lijst 15de eeuw (1421), maar bevatte in werkelijkheid ook de lijst 14de eeuw. Frans. Personen alfabetisch gerangschikt volgens familienaam met folionummers (alfabetisch enkel op de eerste letter), geen vermelding van kasselrij. Gepubliceerd in AB.

Gedeeltelijke Handschriftelijke Kopieën

- Y. KBR, FONDS GOETHALS, NR. 886
Deellijst voor de kasselrij leper van de lijst 15de eeuw (gesitueerd in 1437) door een lid van de familie Van de Woestijne. Frans. Geen indicaties over de gebruikte bron.
- Z. KRONIEK VAN J.-F. DE CASTRO
Deellijst voor het Land van Waas van de lijst 15de eeuw door de Wase genealoog F.-J. de Castro. Vlaams. Indicaties over de gebruikte bron in de marge: SANDERUS (P): *Den hertog Philips de Goede, om zijn vaders dood te wreken, was met een machtig leger tegen den Dolphijn opgetrocken. Onder een groot getal van Vlaemsche edellieden die naar Vranckrijck mede gegaen zijn, vind men van die van het Landt van Waes, de naervolghende ...* Gepubliceerd in AG.

Recente Publicaties van de lijsten

- Pro memorie: de gedrukte publicatie SANDERUS, *Flandria Illustrata*, 1641-44 staat hoger vermeld onder P.
- AA. [E. MATTHIEU],
'Noms des nobles de Flandres du temps du comte Louis de Nevers...', in: *Jadis, questionnaire d'Histoire et d'Archéologie pour tout l'ancien territoire de la Belgique féodale*, Soignies, 17de jrg., vol. 17, 1913, pp. 155-158.
Lijst 14de eeuw (*Lodewijk van Nevers*). Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. Zeer talrijke foutieve transcripties van persoonsnamen. Bronvermelding: *Archives* [moet zijn: *Bibliothèque*] *municipale de Lille. Fonds Général nr. 486, Folio 96*, dit is dus de lijst M (waaruit enkel de lijst 14de eeuw getranscribeerd werd).
- AB. R. GROVERMAN,
'Les compagnons du duc de Bourgogne dans son expédition punitive de 1421', in: *Le Parchemin*, jan.-feb. 1965, pp. 211-217.
Naamindex op de lijst (volgens de titel) 15de eeuw (1421), maar bevat in werkelijkheid ook de lijst 14de eeuw. Frans. Namen volledig alfabetisch (d.w.z. niet enkel op de eerste letter) gerangschikt. Posthuum gepubliceerd op basis van een handschrift aangekocht door Robert Groverman. Publicatie van [X]. Geen indicaties over de bron.
- AC. W. STEVENS,
Analytische inventaris familiefonds de Thibault de Boesinghe, Knesselare, 1991, II, pp. 123-137.
Lijst 14de en lijst 15de eeuw (1421). Frans. Namen geklasseerd per kasselrij. Eindigt met de opmerking: *les feuilles restans sont déchirez*. Publicatie van de lijst R.
- AD. J.-M. VAN DEN EECKHOUT,
Le Grand Armorial équestre de la Toison d'Or. L'armorial de Flandre, St.-Niklaas, 1996, bijlage II, pp. 121-128.
Lijst 15de eeuw (1421). Frans. Namen volledig alfabetisch gerangschikt op het hoofdbestanddeel van de familienamen en met vermelding van de kasselrij. Bron: A. SANDERUS (P) en W. STEVENS (AC) (zie p. 2, noot 1).

Gedeeltelijke Publicaties

- AE. A. SANDERUS,
Flandria Illustrata (hetzelfde werk als vermeld onder P).
dl. I, p. 391: deellijst voor de kasselrij leper van de lijst 15de eeuw (gesitueerd in 1437).
In genealogische nota's over de familie Van de Woestijne, heren van Beselare (kasselrij leper). Bron: *de oude Schriften van dit Huis*.
- AF. CH. CUSTIS,
Jaer-boecken der stadt Brugge, behelsende de gedenckweerdigste geschiedenissen, de welcke soo binnen de selve stad, als daer-ontrent voorgevallen zyn, sedert haere eerste beginselen tot den tegenwoordigen tyd toe, by-een vergadert uyt menigvuldige Autheurs,
1ste editie: 2 vols., Brugge, Vande Cappelle, 1738: 455 pp.; 448 pp.,
2de editie: *Jaer-boecken ... by-een vergadert uyt menigvuldige schryvers, door joncker Charles Custis, Tweeden druck; door den auteur gecorr., ende van meer als een derde verm.*, 3 vols., Brugge, J. van Praet, 1765: [22] + 498 + [6] pp. ; 550 pp.; 592 pp.
1738, p. 340: *Den Hertog Philippus, om sijn vaders dood te vreken, was met een machtig leger tegen den Dolphijn opgetrocken. Onder een groot getal van vlaemsche Edellieden, die naar Vranckrijck medegegaen zijn, vind men van de Bruggelingen de naervolghende ...*
Deellijst voor het Brugse Vrije, Oudenburg en Oostburg van de lijst 15de eeuw, met bronvermelding: *Sanderi Flandria ult. Edit. T.I.f.82*, dit is de lijst P.
- De deellijst der Bruggelingen die men vindt in J.-J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, Brugge, 1857, I, p. 205 (zonder bronvermelding) werd allicht van hieruit overgenomen.
- AG. KRONIEK VAN J.-F. DE CASTRO,
In: *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, IX (ca 1880), p. 350.
Overgenomen in: L. DE GROOT, 'Overzicht van het leenwezen in Waasland vóór de 16de eeuw', in: *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, LX (1954), pp. 179-180. Deellijst voor het Land van Waas van de lijst 15de eeuw naar het handschrift van de Wase genealoog F.-J. de Castro (Zie Z. hiervoor).